

IPA 2

MODUL 3

Strategije intervencije u autizmu

**Veštine kojima se treba baviti
u cilju sprečavanju neuspaha
u školi i izostanaka sa
nastave**

SADRŽAJ

Obrazovne strategije

Društvena oblast. Kako sprečiti buling?

Strategije emocionalne regulacije

Neformalno i formalno seksualno obrazovanje

Fokusiranje na snage

Samoodređivanje (so) i samozastupanje (sz)

OBRAZOVNE STRATEGIJE:

Osnovne potrebe učenika sa autizmom kojima se treba pozabaviti kako bi se sprečio neuspeh u školi

Obrazovne strategije u radu sa učenicima sa autizmom imaju svoju osnovu u principu učenja na osnovu ostvarenog uspeha.

Ulančavanje unazad: tehnika za podučavanje korisnih veština. Pogodna kod zadataka u više koraka koji su preteški za savladavanje odjednom.

Ekonomija tokena:
Sistem u kome se ciljano ponašanja podstiču tokenima (sekundarni podsticaj) i kasnije se razmenjuju za nagrade (primarni podsticaj).

Gašenje: Procedura u kojoj se uskraćuje potkrepljivanje određenih oblika ponašanja.

OBRAZOVNE STRATEGIJE:

Osnovne potrebe učenika sa autizmom kojima se treba pozabaviti kako bi se sprečio neuspeh u školi

Obrazovne strategije u radu sa učenicima sa autizmom imaju svoju osnovu u principu učenja na osnovu ostvarenog uspeha.

Potkrepljivanje: Posledica koja prati operantni odgovor koja povećava (ili pokušava da poveća) verovatnoću da će se taj odgovor desiti u budućnosti.

Uspešno učenje: Nastava bez grešaka je strategija koja minimizira mogućnost grešaka korišćenjem podsticaja i tehnika za njihovo postepeno smanjivanje kako bi dete bilo uspešno.

Vizuelna sredstva: ilustracije, karte, fotografije, dijagrami, grafikoni, formati, crteži... koji mogu pomoći učenicima da bolje savladaju gradivo i lakše pamte.

OBRAZOVNE STRATEGIJE:

Osnovne potrebe učenika sa autizmom kojima se treba pozabaviti kako bi se sprečio neuspeh u školi

STRUKTURISANJE

Strukturisano učenje je skup nastavnih tehnika koji je razvijen unutar programa TEACCH

Strukturisane obrazovne strategije mogu se primeniti u različitim okruženjima i u oblastima nastavnog plana i programa, jer služe kao sredstvo za podučavanje veština i/ili kao okvir za prilagođavanje okruženja u učionici.

**OBRAZOVNE
STRATEGIJE:**
Osnovne potrebe
učenika sa
autizmom kojima se
treba pozabaviti
kako bi se sprečio
neuspeh u školi

STRUKTURISANJE

Strukturisanje fizičkog prostora

Dnevni red i organizacija školskog gradiva

Organizacija raspodele učenika

Podrška u sekvencijalnom strukturiranju

OSNOVNE POTREBE
UČENIKA SA AUTIZMOM
KOJIMA SE TREBA
POZABAVITI KAKO BI SE
SPREČIO NEUSPEH U
ŠKOLI
PRISTUPAČNOST
KURIKULUMA
**OBRAZOVNE
STRATEGIJE**

Podela prostora

Prilagođavanje ispita

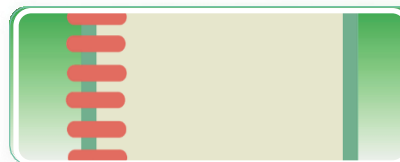

Produženje vremena

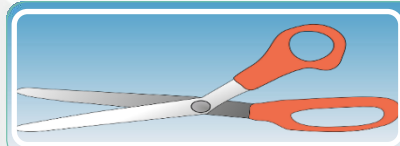

Vizuelna pomagala

OSNOVNE POTREBE
UČENIKA SA AUTIZMOM
KOJIMA SE TREBA
POZABAVITI KAKO BI SE
SPREČIO NEUSPEH U
ŠKOLI
PRISTUPAČNOST
KURIKULUMA
**OBRAZOVNE
STRATEGIJE**

Pomoć sa beleškama

Podela gradiva

Usklađivanje sa okruženjem

Podrška u relevantnim aspektima

**OBRAZOVNE
STRATEGIJE:**
Osnovne potrebe
učenika sa
autizmom kojima se
treba pozabaviti
kako bi se sprečio
neuspeh u školi

Prilagođeni
ispiti

Podela
prostora

Podrška u
relevantnim
aspektima

Usklađivanje
sa
okruženjem

PRISTUPAČNOST KURIKULUMA

Produženje
vremena

Vizuelna
pomagala

Pomoć sa
beleškama

Podela
gradiva

OBRAZOVNE STRATEGIJE :

Specifične efikasne
strategije za učenike
sa autizmom

Uzmite u obzir

INTERAKCIJU

OBRADIVANJE
INFORMACIJA

SENZORNO
PROCESIRANJE

KOMUNIKACIJU

OBRAZOVNE STRATEGIJE:

Specifične efikasne
strategije za učenike
sa autizmom

SPECIFIČNE STRATEGIJE

Socijalne skripte i
socijalne priče

Podučavanje učenika
sa autizmom osnovnim
pravilima

Smernice za pomoć u
postavljanju
standarda

**DRUŠTVENA
OBLAST
KAKO SPREČITI
BULING**

Kliknite na različite korake kako biste saznali više

**VRSTE
BULING-a**

**BULING I
AUTIZAM**

**ZNACI
UPOZORENJA**

PREVENCIJA

DELOVANJE

IPA 2

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

DRUŠTVENA OBLAST

KAKO SPREČITI BULING

VRSTE BULINGA

Fizičko nasilje

• Fizičko nasilje uključuje udaranje, šutiranje, saplitanje, štipanje i guranje ili oštećivanje imovine. Fizičko nasilje uzrokuje i kratkotrajnu i dugotrajnu štetu.

Verbalno nasilje

• Verbalno nasilje davanje ružnih imena, uvrede, zadirkivanje, zastrašivanje, homofobične ili rasističke primedbe ili verbalno zlostavljanje. Iako je verbalno nasilje u početku obično bezopasno, ono može eskalirati do nivoa koji počinje da utiče na pojedinca.

Društveno nasilje

- Laganje i širenje glasina. Ugrožavanje nečijeg društvenog ugleda ili društvenog prihvatanja.
- Negativni fizički gestovi ili facijalna ekspresija, preteći ili prezrivi pogledi. Izrugljivo oponašanje.
- Pravljenje smicalica u cilju posramljivanja i ponižavanja. Podsticanje drugih da nekoga isključe iz društva.

Sajber-buling

- Nasilni ili uvredljivi tekstovi, e-poruke ili postovi, slike ili video snimci
- Namerno isključivanje drugih sa mreže
- Širenje ružnih tračeva ili glasina
- Imitiranje drugih na mreži ili korišćenje njihovih korisničkih podataka.

**DRUŠTVENA
OBLAST**

**KAKO SPREČITI
BULING**

VRSTE BULINGA

BULING I AUTIZAM

Smernice su višestruke i
uvek su relativne u odnosu
na grupu

Strukturisane obrazovne strategije mogu
se primeniti u različitim okruženjima i u
oblastima nastavnog plana i programa, jer
služe kao sredstvo za podučavanje
veština i/ili kao okvir za prilagođavanje
okruženja u učionici.

Faktori rizika

**DRUŠTVENA
OBLAST**

**KAKO SPREČITI
BULING**

VRSTE BULINGA

Interperson
alna i
grupna
uključenost

Posebne
obrazovne
potrebe

Različitost

Teškoće u
komunikaciji

Slabija
društvena
uključenost

Pojava
neprilagođe
nog
ponašanja

Manjak
prijatelja

Nedostatak
društvene
podrške

**DRUŠTVENA
OBLAST**

**KAKO SPREČITI
BULING**

VRSTE BULINGA

Znaci upozorenja

- Neobjašnjive povrede
- Izgubljena ili uništena odeća, knjige, električni uređaji ili nakit
- Česte glavobolje ili bolovi u stomaku, ili lažiranje bolesti
- Promene u navikama u ishrani, kao što su iznenadno izbegavanje obroka ili kompulsivno prejedanje. Deca mogu dolaziti iz škole gladna jer nisu ručala.
- Teškoće u spavanju ili česte noćne more.
- Pogoršanje ocena, gubitak interesovanja za domaće zadatke ili odlazak u školu.
- Iznenadan gubitak prijatelja ili izbegavanje društvenih situacija.
- Osećanja bespomoćnosti ili smanjenje samopouzdanja.
- Samodestruktivna ponašanja kao što su bežanje od kuće, samopovređivanje ili pominjanje samoubistva.

**DRUŠTVENA
OBLAST**

**KAKO SPREČITI
BULING**

Pomozite im da razumeju buling. Razgovarajte o tome šta je buling i kako mu se bezbedno suprotstaviti.

Držite linije komunikacije otvorenim

Ohrabrite učenike da rade ono što vole (aktivnosti, interesovanja i hobiji mogu povećati samopouzdanje)

Modelujte kako se prema drugima odnositi s ljubaznošću i poštovanjem

**DRUŠTVENA
OBLAST
KAKO SPREČITI
BULING**

STRATEGIJE EMOCIONALNE REGULACIJE

EMOCIONALNA INTELIGENCIJA

Emocionalna inteligencija je sposobnost pojedinaca da prepoznaju svoje emocije i emocije drugih, razlikuju različita osećanja i na odgovarajući način ih označavaju, koriste emocionalne informacije za usmeravanje razmišljanja i ponašanja i upravljaju i/ili prilagođavaju emocije kako bi se prilagodili okruženju ili postigli svoj cilj.

KOMPONENTE

Samosvest

Samoupravljanje

Društvene
veštine

Empatija

Motivacija

**STRATEGIJE
EMOCIONALNE
REGULACIJE**
POMOZITE DA SE
POSTIGNE
EMOCIONALNA
REGULACIJA

**DIJAGRAM
EMOTIVNOG
NIVOA**

Vizuelni simbol
koja opisuje
različite nivoe
emocija

**EMOTIVNI
NIVOI**

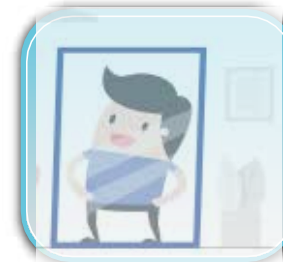
Naučite da dodelite
emocionalne nivoe
određenim
situacijama

**ODGOVARAJUĆE
REAKCIJE**

Odgovarajuće
reakcije na različite
situacije

MODELOVANJE

Budite model, a oni
će kopirati
strategiju

PUNA SVESNOST

Naučite ih da
prihvate život
onakvim kakav je
u ovom trenutku

**STRATEGIJE
EMOCIONALNE
REGULACIJE**
**POMOZITE DA SE
POSTIGNE
EMOCIONALNA
REGULACIJA**

**VEŠTINE
REGULACIJE
DISTRESA**

Objasnite tehnike
za upravljanje
frustracijom

**INTERPERSONALNE
VEŠTINE**

Naučite ih
strategijama za
zdrave odnose

**SREDNJA
PUTANJA**

Naučite ih da
vide „drugu
stranu“

STRATEGIJE EMOCIONALNE REGULACIJE

STRATEGIJE SMIRIVANJA ZA UČENIKE SA AUTIZMOM

FLAŠE ZA SMIRIVANJE

Pomaže im da
regulišu sebe i
svoje emocije

PLAN BEKSTVA

Kao 'izlaz u
slučaju nužde'

KUTAK ZA SMIRIVANJE

Određen
prostor za
smirivanje

RUTINE

Jednostavne
vežbe za
smirivanje

STRATEGIJE EMOCIONALNE REGULACIJE

STRATEGIJE SMIRIVANJA ZA UČENIKE SA AUTIZMOM

VEŽBE

5 minuta svaki dan

ZONA REFLEKSIJE

Prostor za pisanje
ili crtanje za
razmišljanje o
svojim emocijama

TEHNIKA VULKANA

Napravite
individualni
materijal za stvari
zbog kojih se
osećaju anksioznim

**FORMALNO I
NEFORMALNO
SEKSUALNO
OBRAZOVANJE**
Seksualno
obrazovanje i autizam

Neophodno je objasniti i stvoriti prostor u kome se učenici osećaju samopouzdao kako bi mogli da postavljaju pitanja.

Davanje informacija će im dati osećaj sigurnosti kako bi mogli da razgovaraju sa svojim vršnjacima

Naučite ih koje izvore informacija da traže kada imaju sumnje. Važno je raditi sa njima na krugovima poverenja i intimnosti

**FORMALNO I
NEFORMALNO
SEKSUALNO
OBRAZOVANJE**

**Seksualno
obrazovanje i autizam**

Ideje za kreiranje materijala u učionici

Rečnik: Napravite „rečnik“ sa slengom i formalnim terminima koji ćete koristiti u seksualnom obrazovanju

Kutija za predloge: U koju učenici ubacuju svoje nedoumice sa ciljem da se reše na času

Seksualna biografija: Neka svaka osoba napiše sopstvenu „seksualnu biografiju“ sa svojim interesima, potrebama, željama, fantazijama... birajući kako da izrazi tu seksualnost

Ideje o temama za razgovor u učionici

FORMALNO I
NEFORMALNO
SEKSUALNO
OBRAZOVANJE

Seksualno
obrazovanje i
autizam

Seksualna
raznolikost

Seksualni biološki
razvoj

Pubertet

Samoerotizam/
neizgovorena
pravila

Trudnoća/Rađanje

Veze

Ideje o temama za razgovor u učionici

FORMALNO I
NEFORMALNO
SEKSUALNO
OBRAZOVANJE

Seksualno
obrazovanje i
autizam

Javno/privatno
ponašanje

Pornografija

Kontracepcija
/upotreba
kondoma

Seksualno
prenosive
bolesti

Prostitucija

Abortus

FOKUSIRANJE NA SNAGE

Izuzetne snage učenika
sa autizmom

Orijentisanje
na detalje

Fokus

Dobro
pamćenje

Specijalna
interesovanja

SNAGE

Jedinstven
humor

Iskrenost

Želja za
povezivanjem

Pošteni i
pravedni

Odnosi se na sposobnost svake osobe da donosi izbore i upravlja sopstvenim životom. Ova sposobnost igra važnu ulogu u psihičkom zdravlju i blagostanju. Omogućava ljudima da osete da imaju kontrolu nad svojim izborima i životima.

SAMOODREĐENJE (SO) I SAMOZASTUPANJE (SZ) SAMOODREĐENJE

Kompetencija
Osećati se
delotvornim u svojoj
aktivnosti

Autonomija
Imati izbor, biti u
mogućnosti da
budeš svoj

Povezanost
Osećaj povezanosti
sa drugima, osećaj
pripadnosti

MOTIVACIJA I ANGAŽOVANJE

**Poboljšan
učinak i
blagostanje**

SAMOODREĐENJE (SO) I SAMOZASTUPANJE (SZ) SAMOZASTUPANJE

je sposobnost da govorimo u svoje ime i o stvarima koje su nam važne. Samozastupanje znači da smo u mogućnosti da tražimo ono što nam treba i želimo i da pričamo ljudima o svojim mislima i osećanjima.

Kada se razviju veštine samozastupanja i sposobnosti samoodređivanja, učenici imaju:

Samopouzdanje

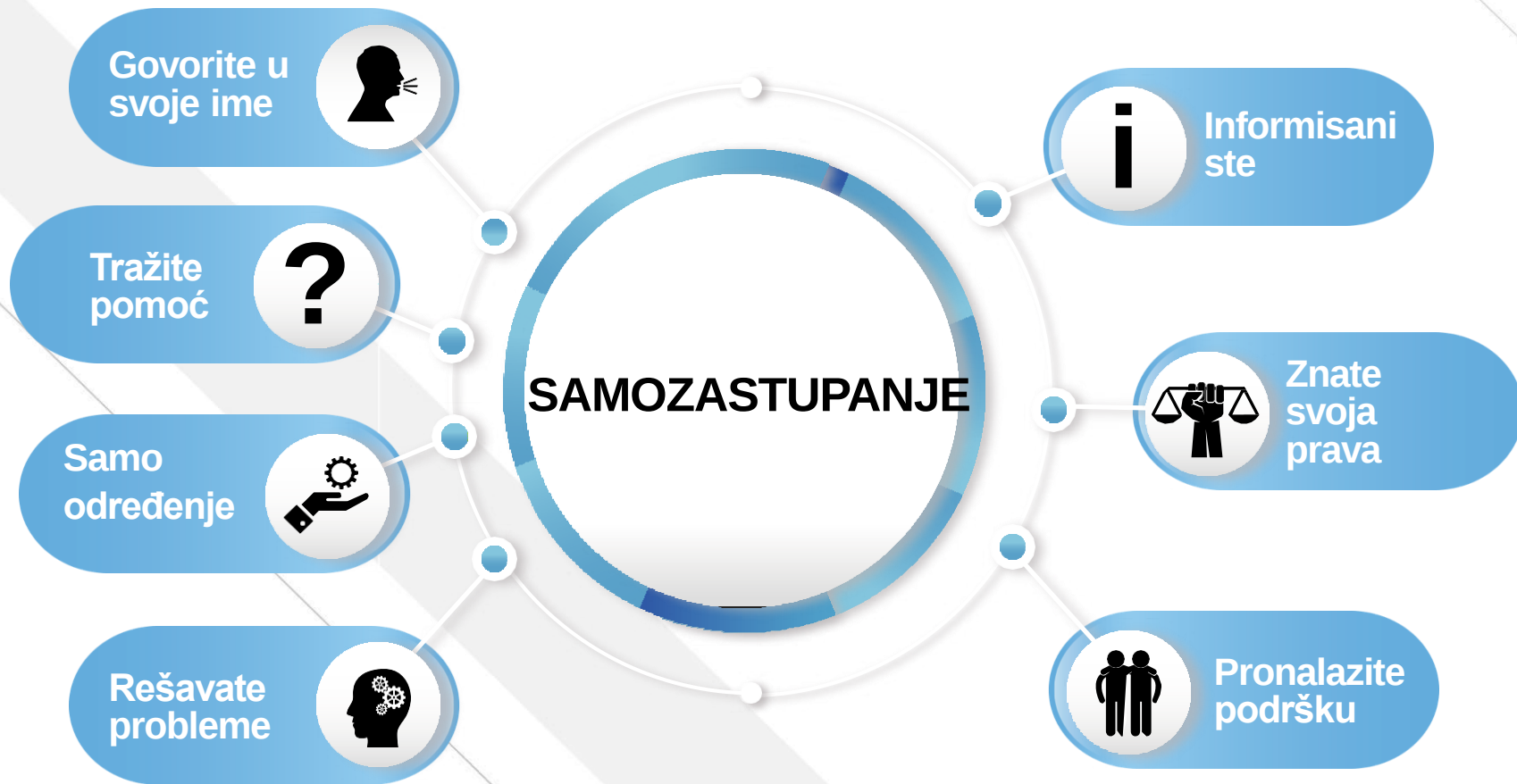
**Razumevanje da su
obrazovanje i učenje
neophodni**

Upornost

Pozitivan stav

**Sposobnost
upravljanja
tranzicijama**

**Verovanje u mogućnost
postizanja kvalitetnih
rezultata**

**SAMOODREĐIVANJE
(SO) I
SAMOZASTUPANJE
(SZ)
STRATEGIJE ZA POMOĆ
UČENICIMA DA RAZVIJU
SO I SZ**

Saznajte više o potrebama učenika sa smetnjama u razvoju

Radite sa drugim nastavnicima da biste identifikovali iskustva van škole koja jačaju individualne obrazovne planove učenika

Uzmite učešće u opservaciji ponašanja u učionici i pomozite da se procenjeni napredak učenika vizuelno prikaže

**SAMOODREĐIVANJE
(SO) I
SAMOZASTUPANJE
(SZ)
STRATEGIJE ZA POMOĆ
UČENICIMA DA RAZVIJU
SO I SZ**

Vežbajte kako učenik/ca sa autizmom može da razgovara sa nastavnicima o svojim problemima

Koristite efikasno modelovanje veština samozastupanja

Osigurajte da svi učenici imaju pristup informacijama o razvoju karijere

Uključite učenika/cu u odluke o njegovom/njenom učenju

BIBLIOGRAFIJA

- ☐ Chamidah, A. N. & Jannah, S. (2017). Parents Perception About Sexual Education for Adolescence With Autism. 10.2991/icset-17.2017.15.
- ☐ Cosden, M., Koegel, L., Koegel, R., Greenwell, A. & Klein, E. (2006). Strength-Based Assessment for Children With Autism Spectrum Disorders. Research and Practice for Persons with Severe Disabilities. 31. 134-143. 10.1177/154079690603100206.
- ☐ Lehan Mackin, M.; Loew, N.; Gonzalez, A. Tykol, H. & Christensen, T. (2016). Parent Perceptions of Sexual Education Needs for Their Children With Autism. Journal of pediatric nursing. 31. 10.1016/j.pedn.2016.07.003.
- ☐ Mazefsky, C. A., & White, S. W. (2014). Emotion regulation: concepts & practice in autism spectrum disorder. Child and adolescent psychiatric clinics of North America, 23(1), 15–24. <https://doi.org/10.1016/j.chc.2013.07.002>
- ☐ Milley, A. & Machalicek, W. (2012). Decreasing Students' Reliance on Adults A Strategic Guide for Teachers of Students With Autism Spectrum Disorders. Intervention in School and Clinic. 48. 67-75. 10.1177/1053451212449739.
- 🌐 <https://www.stopbullying.gov/bullying/what-is-bullying#types>
- 🌐 <https://www.autism.org.uk/advice-and-guidance/topics/bullying/bullying/parents>
- 🌐 <https://thespectrum.org.au/autism-strategy/social-interaction/>

ODRICANJE OD ODGOVORNOSTI

Podrška Evropske komisije za izradu ove publikacije ne predstavlja podršku sadržaju koji odražava isključivo stavove autora, pa se Komisija ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

PARTNERI

POLIBIENESTAR
UNIVERSITAT ID VALÈNCIA

FPDA - Federação Portuguesa de Autismo

Autismo Burgos
Federación Autismo Castilla y León

FONDACIJA HILJADU ŽELJA

socialIT
software & consulting

ae **Autism**
Europe